

Stabilitet. Alle monarkier i Mellemøsten og Nordafrika har formået at bevare en høj grad af politisk stabilitet, mens republikkerne omkring dem er plaget af borgerkrige og sammenbrud. Hvorfor?

Mellemøstens monarkiske fred

AF FENJA SØNDERGAARD MØLLER

Ph.d.-studerende
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

I kølvandet på Det Arabiske Forår i 2011 er det monarkiernes fredelige karakter, der springer i øjnene. Omvæltningerne har haft store konsekvenser for et land som Egypten, hvor massive protester har ført til ustabilitet, herunder senest et militærkup. I Syrien, Libyen og Yemen har Det Arabiske Forår ligefrem ført til borgerkrige, der har kostet hundredtusinder af menneskeliv og sendt millioner på flugt. Derimod har alle monarkier i Mellemøsten og Nordafrika formået at bevare en høj grad af politisk stabilitet og ikke mindst at bevare freden indadtil. Faktisk har der ikke været en regulær borgerkrig i et mellemøstligt monarki siden 1979.

Hvad forklarer freden i de mellemøstlige monarkier? Konfliktforskningen peger især på tre faktorer, der stabiliserer autoritære stater. For det første kan magthaverne give indrømmelser til udvalgte grupper i samfundet. En sådan inddragelse kan eksempelvis ske ved at fordele magtfulde politiske poster til medlemmer af forskellige etniske og religiøse grupper. Omvendt skaber diskrimination af disse grupper grobund for oprør. Vi finder et godt eksempel på det sidste i Tyrkiet, hvor statsmagten har marginaliseret det kurdiske mindretal, og i Syrien, hvor alawitterne har siddet tungt på magten på andre gruppers bekostning.

For det andet kan magthaverne bruge jernnæven til at forhindre oprør. Store militærbudgetter og militæralliancer med stærke stater som USA eller Rusland kan afholde oprørsgrupper fra at gribe til våben, da en kamp mod regimet på forhånd forekommer håbløs. Voldshandlinger imod politiske modstandere kan samtidig bruges til at afskrække potentielle oprørere. Den grufulde massakre i Hama i Syrien 1982 er blot ét blandt mange eksempler på, hvordan det er muligt for magthaverne at knuse et oprør, inden det udvikler sig til regulær borgerkrig.

For det tredje er velstand generelt stabiliserende. I Mellemøsten er det særligt olie, der har været vigtig i denne sammenhæng. Indtægter fra olieproduktion kan både bruges til at købe sig til goodwill hos borgerne, til at opbygge stærke sikkerhedsapparater og til at sikre militær støtte hos stormagterne. Eksempelvis brugte den saudiarabiske regering store summer på at skabe nye jobs og at hæve offentlige lønninger under Det Arabiske Forår, og emiren i Kuwait gav ligefrem en kontant udbetaling til sine indbyggere for at dæmpe gemytterne.

Inddragelse, undertrykkelse og velstand bidrager til at forklare, hvorfor nogle lande i Mellemøsten og Nordafrika gik ram forbi under Det Arabiske Forår i 2011. Men de tre faktorer kan ikke fyldestgørende forklare, hvorfor monarkierne har været så meget mere stabile – og fredelige – end de øvrige lande i regionen.

Mellemøstens monarkier er ikke bedre til at inddrage etniske og religiøse grupper end republikkerne. Tværtimod ligger Jordans monarki øverst på listen over de mest diskriminerende regimer, frem for alt fordi landets store palæstinensiske befolkningsgruppe er marginaliseret politisk. Monarkierne har heller ikke stærkere undertrykkelsesapparater end

Sultan Qaboos bin Said har siddet på tronen i Oman siden 1970. FOTO: SCANPIX

republikkerne. Eksempelvis har republikker som Egypten og Syrien traditionelt brugt en større del af bruttonationalindkomsten på militæret, end monarkier som Bahrain og Qatar har. Og selvom flere af monarkierne har store olieresourcer – tænk blot på Saudi-Arabien, De Forenede Arabiske Emirater og Kuwait – så gælder det ikke for monarkier som Jordan og Marokko, der alligevel har været i stand til at bevare freden.

Hvis man gør antallet af væbnede konflikter op, både før og efter Det Arabiske Forår i 2011, har de mellemøstlige monarkier klaret sig markant bedre end republikkerne, hvorfor?

I et nyt studie argumenterer jeg for, at den eksisterende konfliktforskning har overset en vigtig stabiliserende faktor: monarkiernes »traditionelle legitimitet«. Traditionel legitimitet gør det lettere at håndtere en statsleders dødsfald, fordi magten automatisk bliver overført til tronfølgeren. Samtidig kan den kongelige familie begrunde sin politiske magt og sin gunstige økonomiske position ved at henvise til tradition og sædvane.

Monarkiernes traditionelle legitimitet mindsker risikoen for konflikt på to måder.

For det første har den en direkte virkning i den forstand, at der er færre motiver for væbnet konflikt blandt den brede befolkning, end tilfældet er i republikkerne. Det gør det vanskeligere for oprørsgrupper at rekruttere i monarkier, hvilket i sidste ende betyder, at der over tid vil opstå færre væbnede konflikter i monarkierne.

For det andet har den traditionelle legitimitet en indirekte virkning: Vor tids udemokratiske stater ligger i stigende grad under for et krav om politisk lighed, altså at magten bliver udøvet på vegne af alle borgere – og ikke kun bestemte grupper. Monarkierne er ikke på samme måde påvirket af kravet om politisk lighed. De kongelige familier er nemlig ikke repræsentanter for befolkningen, de har en anden og mere traditionel begrundelse for deres magt. Politisk diskrimination er faktisk et iboende træk ved monarkierne, idet bestemte dynastier har en selvskrevet ret til magten. Det betyder, at presset for politisk lighed, som er en af de største årsager til væbnede konflikter i vor tid, er mindre i monarkier end andre steder.

I forbindelse med min ph.d.-afhandling har jeg undersøgt, om den direkte og indi-

Hvad er det for faktorer, der styrker og svækker demokrati? Forskere fra statskundskab ved Aarhus Universitet giver over fire uger læserne smagsprøver på deres forskningsprojekt i konflikt og demokratisering.

rekte virkning af monarkiernes traditionelle legitimitet har noget for sig i Mellemøsten og Nordafrika. Analyserne er baseret på et datasæt, der dækker alle uafhængige stater i regionen i perioden fra 1947 til 2009. Resultaterne viser, at faktorer som olie, velstand, ekstern støtte, militæruddgifter og politisk diskrimination er utilstrækkelige, hvis vi ønsker at forklare »den monarkiske fred«. Sagt på en anden måde er monarkierne mindre konfliktramte, end disse faktorer forudsiger. Der synes således at være nogle iboende egenskaber ved monarkierne, der gør dem mere fredelige end republikkerne – ikke kun i perioden efter Det Arabiske Forår i 2011, men i hele perioden efter Anden Verdenskrig.

Resultaterne viser dernæst, at diskrimination af bestemte befolkningsgrupper ikke påvirker sandsynligheden for borgerkrig i monarkierne. Det er med andre ord risikofrit for monarker at udelukke etniske eller religiøse mindretal fra magten. Derimod øger politisk diskrimination sandsynligheden for borgerkrig i de mellemøstlige republikker. Virkningen af diskrimination afhænger altså af regimetyper, hvilket bekræfter forventningen om en indirekte sammenhæng mellem traditionel legitimitet og politisk stabilitet.

Samlet set viser de statistiske analyser, at Mellemøstens monarkier – alt andet lige – har en større sandsynlighed for at undgå voldelige konflikter end regionens andre stater. Dette resultat støtter forestillingen om, at monarkierne har en traditionel legitimitet, der tager brodden af vor tids krav om politisk lighed. Monarkiernes særlige status er værd at tage i betragtning, når vi vurderer vestlige demokratiseringstiltag og fredsmissioner i Mellemøsten. I hvert fald bør vestlige beslutningstagere være klar over, at alternativet til monarki ofte er politisk ustabilitet, potentielt kulminerende i borgerkrig.

Fenja Søndergaard Møller (2016), »Blue blood or true blood: Why is intrastate armed conflict unlikely in Middle Eastern monarchies?« Upubliceret paper. Se i øvrigt <http://ps.au.dk/forskning/forskningsprojekter/code/>

Republikker og monarkier i Mellemøsten og Nordafrika

Republikker:

- Algeriet, Egypten,
- Iran, Irak,
- Libanon, Libyen,
- Sudan, Syrien,
- Tunesien, Tyrkiet,
- Yemen

Monarkier:

- Bahrain, Jordan,
- Kuwait, Marokko,
- Oman, Qatar,
- Saudi-Arabien,
- Forenede Arabiske Emirater